

“Una llei necessària per a la garantia de drets, la universalitat i la qualitat”

Entrevista a Carles Barba, president de la Taula d'Entitats del Tercer Sector de Catalunya

Isabel Muntané
Periodista

La primera pregunta és obligada: com valoreu la Llei de serveis socials? Quins aspectes destacaríeu com a millors i quins creieu que caldria millorar?

És una llei que globalment valorem de manera positiva. Es fan passos en la definició molt explícita de la qualitat dels serveis, en el dret a l'accés, en la seva universalitat, i en la garantia de determinades prestacions socials. Però per nosaltres, aquesta llei és un primer pas, és l'inici d'un camí. Per exemple, quan es parla del dret subjectiu i exigible, en realitat s'està parlant del dret a l'accés, que no és exactament el dret subjectiu a rebre'l. Aquí hi ha una frontera que és important des del punt de vista de l'exigència que un ciutadà pot fer per rebre aquest dret. D'altra banda, la llei no estableix, de manera explícita, un sistema de gratuïtat; hi ha unes prestacions bàsiques garantides, però hi ha unes fórmules de copagament en funció de la renda.

De tota manera la cartera de serveis, que ara cal definir, també ofereix la possibilitat de concretar determinats aspectes que no han estat explicitats en la llei?

Sí, és cert, la llei explicita un catàleg de serveis que està pendent de la cartera, que serà el mecanisme que regularà la qualitat dels serveis, ja que ha d'especificar com s'han d'establir aquests serveis i en quines condicions, i cal el desplegament normatiu que té a veure amb la concertació, amb com es farà la provisió d'aquests serveis. Però ni això ni els decrets de desplegament de la llei no garantiran aspectes com, per exemple, la universalització.

El que fa la llei, i que les vostres entitats defineixen molt bé, és marcar l'inici d'un camí.

Sí, és l'inici d'un camí, però nosaltres també hem plantejat, més enllà de la llei, que en aquest país s'hauria d'establir un pacte d'inclusió social, de la mateixa manera que es va fer fa tres anys amb el pacte per la competitivitat, o fa dos anys amb el pacte per l'educació i recentment amb el pacte per l'habitatge. Ens sembla que fa falta un gran acord entre el món polític, l'econòmic, les organitzacions socials i els mitjans de comunicació per abordar la inclusió social. I això vol dir que hi ha d'haver uns plans i unes accions d'inclusió social que

Carles Barba al despatx de la seu de la Taula d'Entitats del Tercer Sector de Catalunya.
Foto: Isabel Muntané.

determinin objectius i mesures per abordar temes sobre els quals entenem que el Govern ha de donar resposta. Per exemple, en quina mesura i de quina manera podem reduir la pobresa d'aquesta país? Actualment el 18% de catalans, més d'un milió de persones, està sota els paràmetres del llindar de pobresa. Si no hi ha un enfocament d'inclusió social, difícilment ho podrem resoldre a partir de mesures generals de generació d'ocupació. O, per exemple, quina és l'estratègia d'integració de la immigració i la convivència en la societat? Hi ha un milió d'immigrants que cal tenir en compte. O altres situacions com les de la gent gran, les dones maltractades, les situacions de desigualtat, els sense sostre, etc.

De fet, el Govern està elaborant un pla de suport al tercer sector. No seria aquest un segon pas més enllà de la llei que oferís una estratègia d'inclusió social?

Aquest pla era una de les propostes que vam plantejar a tots els partits amb motiu de les eleccions generals i aquest Govern ha adquirit el compromís de portar-lo endavant; tant el president José Montilla com els consellers Carme Capdevila i Joan Puigcercós s'hi han compromès públicament. Ja s'ha començat a treballar i esperem que els primers mesos del 2008 es pugui concretar. Caldrà veure si aquest pla pot ser un segon pas o es pot fer en paral·lel a la Llei.

El procés participatiu que es va obrir en l'etapa d'elaboració de la Llei ha permès donar veu a diferents sectors i de manera especial a les entitats del tercer sector i recollir les seves demandes.

Sí, mai no havíem tingut l'oportunitat de participar tant en un procés legislatiu i, en aquest sentit, ho valorem de manera positiva. En l'Estatut, ja vam tenir ocasió de participar-hi i d'una manera explícita ja s'hi van integrar elements que nosaltres plantejàvem sobre serveis socials i el reconeixement a les entitats del tercer sector com a agents

socials. Durant l'elaboració de la Llei hem treballat i podríem matissar la nostra satisfacció si parlem del nivell de receptivitat que han tingut les nostres propostes, tot i que en el text final es va integrar, de manera explícita, una referència al paper de les entitats socials i del tercer sector i el paper que han de tenir en el futur.

Creieu que amb el desplegament de la Llei es pot garantir l'establiment de cooperació amb les entitats del tercer sector?

La Llei dibuixa un escenari en el qual s'obre la possibilitat que qualsevol actor pugui ser proveïdor de serveis i deixa la porta oberta a qualsevol interlocutor, tant del món empresarial lucratiu com del tercer sector social. La Llei reconeix de manera explícita els valors afegits que té el tercer sector social, no només en termes de prestadors de serveis sinó com a canalitzador de la participació i com a veu dels sectors en exclusió. I, per tant, reconeix la importància de concertar amb el tercer sector. Ara, com es traduirà això? Dependrà del desplegament que concretarà quins són els criteris d'adjudicació, i, si les taules de contractació i els plecs de condicions valoren el factor econòmic per sobre dels altres, anirem malament. Hem de trobar un equilibri adequat. El fet de ser una entitat no lucrativa no vol dir que el teu treball sigui de qualitat inqüestionable ni que es pugui fer a qualsevol preu, però si es posa el barem econòmic com un element determinant per contractar un servei, evidentment, el món econòmic mercantil, que està fins i tot disposat a perdre diners per fer-se un forat en el mercat, serà el que s'emportarà les adjudicacions.

L'actuació receptiva que fins ara ha mostrat el Govern en l'elaboració de la Llei no sembla que us ofereixi prou confiança per preveure un sistema òptim d'adjudicacions?

Confiem que es trobarà un equilibri suficient i que es prioritzaran els valors afegits que aporten les entitats socials. El que cal és garantir un bon servei a la ciutadania, i estem convençuts que el millor servei el podem fer nosaltres, perquè tenim experiència i coneixement, i perquè no apliquem un marge de benefici per distribuir a uns accionistes. Si ho fem bé, i pensem que és així, serem més competitius. Per tant, caldria establir uns indicadors clars de serveis i de qualitat. Si això es fa així, ens sembla que nosaltres serem els que estarem en millors condicions. Si es prioritza l'oferta econòmica, aleshores no.

Els governs no poden impedir la participació de les empreses, en tot cas, i com ja passa en alguns països escandinaus de llarga tradició social, el que sí que poden fer és facilitar la participació de les entitats del tercer sector.

És cert, per com està configurada la UE i per la Llei de la competència, no es pot negar l'entrada d'una empresa privada, però sí que es pot establir un equilibri entre el sector públic, el sector no lucratiu i el sector privat. Depenent de la tradició de cada país, es prioritza un sistema o un altre i a nosaltres el que ens preocupa és que, en un moment en què hi ha més recursos, entri amb força el sector mercantil. En funció de com el sector públic concerta els serveis estarem prefigurant un model o un altre. I nosaltres reivindiquem la necessitat de concertar sector públic i sector no lucratiu amb vocació pública.

No sembleu gaire optimistes...

Nosaltres som de l'opinió que els serveis socials no han de ser objecte de negoci i, en aquest sentit, el que seria absurd és que la societat civil organitzada que ja fa anys que treballa en aquest àmbit i que és la que ha generat aquests serveis ara es quedés fora. Seria absurd que en el moment en què hi ha recursos adequats es deixés de banda el sector i es donés entrada a l'empresa privada a través de procediments de contractació pública que prioritzin la part econòmica o paràmetres que no tenen a veure amb la qualitat.

Segons vosaltres, com s'haurien de fer aquestes adjudicacions de serveis?

A nosaltres ens preocupa especialment que, en funció de com es resolgui el paper del tercer sector, estarem dibuixant el panorama per als propers cinc o deu anys. Si es dona a les entitats del tercer sector social una possibilitat concreta de participar de manera activa i protagonista en aquests serveis socials, estarem reforçant també el teixit associatiu de Catalunya, que té una llarga tradició i si això no es fa i es prioritzen criteris economicistes, el sector associatiu podria quedar escombrat o reduït a una situació estrictament reivindicativa, com ja ha passat en altres països. I el nostre model, com a sector, és combinar les dues coses: no volem ser només organitzacions de denúncia i reivindicatives, sinó que volem ser també actors en la prestació d'aquests serveis, perquè ens sembla que aquest és un element fonamental. A diferència del que passa en l'àmbit educatiu o sanitari, en el camp dels serveis socials sembla que tot val.

Parlem d'aquestes diferències amb els tres primers pilars de l'estat del benestar –educació, sanitat i Seguretat Social–, com per exemple la gratuïtat que en el cas dels serveis socials es preveu el copagament. Quins creieu que han de ser els millors mecanismes per aplicar-la?

El principi de la gratuïtat és un dels principis que nosaltres vam defensar en tot el procés d'elaboració de la Llei, primer amb el Govern i després amb els grups parlamentaris. Ho defensem de la mateixa manera que està garantit en l'educació i en la salut, és a dir, que amb independència de la situació de cada ciutadà s'ha de garantir la prestació dels serveis socials per a tothom. Dit això, també és cert que ens sembla correcte que en un moment de limitació de recursos es prioritzin els sectors que tenen més dificultats per accedir-hi. Però això no ens ha d'enganyar, perquè ara que hi ha la Llei de serveis socials i la Llei d'autonomia personal i de dependència, no és cert que es comencin a cobrir les necessitats en la seva totalitat ni per a tothom. S'està cobrint parcialment i per a alguns sectors de la població. Per tant, és l'inici d'un camí i, qualitativament, és un salt molt important. Des d'aquest punt de vista, nosaltres ho valorem positivament.

La solució està donada per un increment de les partides pressupostàries i el Govern s'ha compromès a garantir la prestació d'aquests serveis amb recursos econòmics suficients.

Nosaltres diem que les lleis són necessàries, però no són suficients per garantir els serveis i les prestacions i, en aquest sentit, des del 3 d'octubre, que es va aprovar la Llei, ja ho vam plantejar. És una llei necessària, és bona, però ha d'anar acompanyada d'un

La Taula d'Entitats del Tercer Sector valora de forma especial que la Llei s'hagi aprovat per unanimitat.

Foto: Isabel Muntané.

increment de recursos, públics en primer lloc, per poder garantir la prestació. I de fet, s'estan fent passos, perquè amb la Llei d'autonomia i dependència el pressupost del 2008 ja preveu un increment específic, però encara s'haurà d'avançar més.

En un moment en què es parla de la desaparició de l'estat del benestar, com valoreu una llei que el que fa és reforçar-lo?

Pot semblar una paradoxa, però el nostre país ha arribat tard a aquest procés i ara estem fent coses que altres països, com Alemanya o França, ja fa temps que tenen. I encara que pugui semblar contradictori, per nosaltres és un moment d'esperança, és un pas en el reforçament de l'estat del benestar. Sempre expliquem que tenim l'educació, la salut i les pensions com a tres pilars amb caràcter universal i gratuït, i en aquests moments el món dels serveis socials s'està configurant cada vegada més com un futur quart pilar de l'estat del benestar. Diem futur perquè tampoc no ens agrada dir que és el quart pilar, en tot cas, podem dir que s'estan fent les primeres passes.

Creieu doncs que hem començat a fer el camí per equiparar-nos a països com els escandinaus, que tenen una llarga tradició de protecció de l'estat del benestar?

Ho podríem dir així... En relació amb la UE dels 15 anem endarrerits, però no hi ha alternativa, ho hem de fer, i és responsabilitat dels poders públics per raons econòmiques, ètiques i de justícia donar resposta a unes necessitats. D'alguna manera és absolutament necessari, no és concebible en aquests moments una societat avançada i de progrés si no es resol adequadament l'atenció a les persones que tenen més dificultat, perquè si no el sistema no funciona.

Aquí tornem al tema dels recursos.

Doncs sí, aquest és un tema de recursos més que de lleis, i en aquest moment, pel que fa a la despesa pública, estem molt per sota de la mitjana de la UE dels 15. Per tant,

dependrà de la dedicació de recursos i en bona mesura de la regulació del marc de finançament que preveiem d'acord amb l'Estatut i amb les negociacions d'aquest 2008 podrem veure si això té possibilitats de tirar endavant o no.

Vosaltres parleu molt del tema pressupostari, que és cert, però a més també caldria valorar l'aspecte cultural, l'assumpció de drets i deures per part de la població. Potser la nostra societat hauria de fer algun petit canvi en aquest sentit.

És cert que hi ha elements culturals, però el tema bàsic no és cultural. Sí que podem dir que, històricament, la família mediterrània ha cobert la inexistència de serveis que als països nòrdics cobria l'Estat. Però les famílies han canviat i ara no poden sostenir la cobertura de determinades situacions. En conseqüència, en aquests moments s'estan fent canvis, però més enllà de la voluntat política, és que no hi ha més remei. Fins i tot, des d'una lògica estrictament productiva si es vol mantenir el sistema s'han de garantir determinats serveis socials a la població. És a dir, és un element que interessa i que tot-hom necessita.

Això vol dir que les famílies han de delegar totes les responsabilitats a l'Estat?

No, precisament nosaltres som organitzacions de la societat civil compromeses amb la resolució dels problemes col·lectius, som defensors de la comunitat en termes generals, començant per la família i per la gent del barri. Estem compromesos en la recerca de solucions i sabem que no és fàcil ni ràpid.

Vosaltres insistiu en la idea que la Llei és un primer pas necessari però insuficient. Què penseu que ha de venir després de la Llei?

La Llei ha estat positiva, primer perquè s'ha aprovat per unanimitat, i aquesta és una de les grans virtuts i volem felicitar les forces polítiques perquè sabem que han fet un esforç perquè això fos així. Nosaltres volíem que la nova Llei, com l'anterior, garantís una estabilitat en el sistema durant bastants anys i que no estigues subjecte a canvis de govern, i això s'ha aconseguit. A més, la Llei també ha estat positiva perquè ha permès un procés de participació que ha recollit diferents opinions i punts de vista i, en tercer lloc, comporta un pas en la garantia de drets. És, per tant, un inici de la quarta pota de l'estat del benestar que, juntament amb la Llei d'autonomia personal i de dependència, conforma un paquet de serveis molt important que fins ara no teníem. També hi ha un reconeixement de les entitats del tercer sector com un element de partenariat preferent en la prestació de serveis socials. Per tant, tot això és un pas en la garantia de drets, en la universalitat i la qualitat i en l'organització del sistema. Ara, no és suficient, calen més recursos i esperem veure en els pressupostos un increment important de dotació d'aquests recursos. La Llei és un instrument legislatiu de garantia de drets en funció d'uns objectius i unes polítiques, però no és condició suficient per garantir els serveis.